

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка проблеми: необхідно дослідити та обґрунтувати три моделі сучасного ринкового господарства.

Мета: визначення теоретико-методологічних основ функціонування моделей ринкового господарства на основі їх політекономічного і практично-методичного аналізу.

Завдання:

- описати моделі ринкового господарства
- порівняти між собою моделі ринкового господарства
- дослідити переваги та недоліки ринку
- зробити висновок щодо ринкової економіки

Об'єктом дослідження є процес формування і розвитку змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства під впливом трансформацій, які відбуваються в національній економіці і в світогосподарських зв'язках.

Предметом дослідження є система відносин змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства, що функціонує і розвивається під впливом історико-цивілізаційних, технологічних і соціально-економічних процесів.

Стан дослідження проблеми:

Ринок - це система економічних відносин, що виникають на основі стійкої взаємодії товарного та грошового обігу.

Ринкове господарство - суспільна форма організації економіки, заснована на товарному виробництві, що забезпечує взаємодію між виробництвом і споживанням за допомогою ринку.

Сучасне ринкове господарство склалося під впливом факторів, взаємозв'язок яких показано на схемі.

Класична модель ринку характеризується такими рисами:

- Безліччю незалежних товаровиробників, самостійно вирішують, що виробляти, кому і як реалізовувати;
- Стихійним встановленням цін під впливом попиту та пропозиції;
- Безліччю незалежних споживачів, самостійно вирішують, у кого купувати продукцію;
- Еквівалентним обміном по вартості;
- Стихійним встановленням цін під впливом попиту та пропозиції;
- Стихійним регулюванням відтворювальних пропорцій;
- Вільною конкуренцією, вільним «переливом капіталу».

Сучасне ринкове господарство засноване на взаємодії приватного та державного секторів, ринкового механізму саморегулювання та державного регулювання економіки. У залежності від ступеня інтенсивності впливу на економіку і від пріоритетних завдань, які при цьому вирішує держава, розрізняють три моделі сучасного ринкового господарства: корпоративна економіка; змішана економіка; соціальне ринкове господарство. **Корпоративна ринкова економіка.** Модель ринкової економіки, яка орієнтована на вільну конкуренцію, нині зберігається, мабуть, тільки в Гонконзі, та й то з відомими застереженнями з огляду на передачу цієї території десять років тому Великою Британією Китаю. **Змішана ринкова економіка** характеризується співіснуванням різноманітних форм власності: приватної індивідуальної, приватної корпоративної (акціонерної), колективної, сімейної, муніципальної, державної, інтегрованої тощо. **Соціальне ринкове господарство** ґрунтується на поєднанні сили ринку та державного регулювання, яке спрямоване на обмеження негативних ефектів конкурентної економіки і соціальний захист громадян. **Економічні суб'єкти** ринкової системи (домашні господарства, фірми, банки і держава) взаємодіють через **систему ринків** (ринки ресурсів і товарів та послуг), які складають основу **ринкового економічного механізму** регулювання системи. Ринки, регулюючи потоки виробничих ресурсів, продукту, доходів і витрат, забезпечують **саморегулювання економічної системи** (у ринковій економіці вільної конкуренції – в абсолютному значенні, а у регульованій ринковій економіці регулююча роль ринку доповнюється регулюючим впливом держави). Через систему ринків також здійснюється конкуренція господарюючих суб'єктів ринкової економіки за обмежені (рідкісні) ресурси виробництва, а у кінцевому рахунку – за рівень доходів. Саморегулювання ринкової економічної системи відбувається через економічний (господарський) кругообіг. Господарський кругообіг – ресурсні, продуктові, грошові і фінансові потоки між об'єктами економічної системи, які опосередковуються ринками ресурсів і товарів та послуг, а також держави, що виконують роль господарського механізму.

Об'єкти ринкового господарства: товари та послуги, фактори виробництва, гроші, капітал, цінні папери, державні пільги і субсидії, соціальні виплати та преференції.

Ринок має як позитивні, так і негативні сторони.

Переваги ринку:

1. Ефективний розподіл ресурсів.
2. Гнучкість, висока адаптивність до мінливих умов.
3. Свобода вибору та дій виробників і споживачів.
4. Максимальне використання досягнень НТР.
5. Здатність до задоволення різноманітних потреб, підвищення якості Т і У.

Негативні сторони ринку:

1. Зіткнення приватних інтересів (інтереси індивідів і суспільства можуть не збігатися).
2. Не сприяють збереженню невідтворених ресурсів.
3. Дуже проблематично (немає стимулів) проводити Т і У колективного користування.
4. Безробіття і коливання цін.
5. Нестабільність виробництва (кризи).
6. Приватний сектор не забезпечує НТР.

В даний час спостерігається не «чиста» ринкова економіка, а соціальна ринкова економіка. Найбільш принципове розходження між «чистим» і соціальним ринковим господарством визначається зміною роллю держави.

Соціальне ринкове господарство

Концепція соціального ринкового господарства, основоположником якої є Ерхард і Ойкен, значно відрізняється від теорії класичного ліберального господарства - концепції ринкової економіки, де державі відводилася роль «нічного сторожа». Однією з найбільш важливих завдань держави, на думку Ерхарда, є забезпечення вільної конкуренції. Вільна власна ініціатива й конкуренція повинні поєднуватися з активною роллю держави в господарському житті, провідна форма прояву волі, за Ерхарду, - свобода споживання, яка логічно доповнюється свободою підприємця виробляти та продавати продукти, що відповідають попиту.

Найважливіший критерій соціального ринкового господарства, що поєднує ринкові та соціальні принципи, - встановлення ефективного господарського порядку, при якому на основі зростання продуктивності праці знижуються ціни, підвищується заробітна плата. Завдяки конкуренції як найбільш ефективного способу досягнення та забезпечення добробуту, можна досягти соціалізації прогресу та прибутку. Іншим критерієм виступає оптимальне поєднання ринкової економіки та планового господарства. Деякі німецькі автори визначають соціальне ринкове господарство як сучасну форму економічної організації ринку типу з налагодженим механізмом державного регулювання, відповідного інституційного структурою і системою соціального захисту населення.

Змішана економіка

Сам термін змішана економіка не має однозначного тлумачення. Його первинне і найбільш поширене трактування робить акцент на поєднанні різних секторів економіки, на різноманітності форм власності. Друга позиція, що отримала імпульс від кейнсіанства, висуває на перший план проблему поєднання ринку, ринкового механізму і державного регулювання. Третя позиція, ініційована різними соціал-реформістськими течіями, ґрунтується на поєднанні капіталу приватного підприємництва і соціальності, громадських соціальних гарантій. Нарешті, ще одна позиція, яка впливає з цивілізованого підходу - на проблему співвідношення економічних і неекономічних почв у структурі сучасного суспільства.

Вказані трактування змішаної економіки не суперечать один одному в сучасних умовах, а лише відображають декілька ліній формування сучасного типу розвиненої економіки і їхню єдність. Змішана економіка являє собою одночасне поєднання зазначених параметрів: поєднання приватного та державного секторів економіки, ринку і державного регулювання, капіталістичних тенденцій і соціалізації життя, економічних і неекономічних почв.

У теорії змішаної економіки обґрунтовується необхідність оптимального поєднання приватної і державної власності. У цьому полягає одна з її відмінностей від теорії соціального ринкового господарства, що ґрунтується на визнанні пріоритету приватної власності. Друга істотна відмінність даних теорій в тому, що якщо, на думку Ерхарда (соц.-рин. госп-во), для досягнення соціальної спрямованості економіки потрібно підняти виробництво, а не вдосконалити розподіл, то, за твердженням представника даної теорії Хансена, головною функцією «держави добробуту» виступає саме перерозподіл виробленого доходу. Іншою важливою функцією такої держави є здійснення тих чи інших форм національного планування.

Отже, ринкова економіка за своїм економічним змістом є потужним носієм мотиваційних важелів прискорення розвитку науково-технічного прогресу і економіки будь-якої країни. Завданням держави полягає у раціональному їх використанні на користь усього народу.

Стимулювання завдяки ринковим механізмам вітчизняного товаровиробника сприяє швидкому зростанню валового внутрішнього продукту і національного доходу, а прогресивно зростаюча податкова система стає потужним джерелом наповнення бюджету. Міцний бюджет дозволяє вирішувати комплекс виробничих і соціальних проблем у країнах із соціально орієнтованою ринковою моделлю. Вона стимулює розвиток підприємництва, бізнесових структур виробничого характеру, сприяє формуванню середнього класу.

На сучасному етапі в Україні є усі економічні передумови переходу на виробничу економічну модель. Банківські структури комерційного характеру внаслідок експлуатації монетарсько-посередницької економічної моделі уже нагромадили необхідні фінансові ресурси. Слід поставити їх у конкурентне середовище, яке дозволить запобігти встановленню ними монополюючих високих банківських процентних ставок. Це зробить кредит таким, який виконуватиме стимулюючу функцію і поживить виробництво і в свою чергу допоможе вирішити весь комплекс соціальних проблем.

Література

1. Бодров В.Г., Кредісов А.І., Леоненко П.М. Соціальне ринкове господарство. - К.: Либідь, 1995. - 128 с
2. Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Палкін Ю. І. Основи економічної теорії: Підручник. - К.: Вища шк., 1995. - 471с.; іл.
3. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. - Тернопіль, 2018. - №1-2. - с 155-162.
4. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замоїського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. - Львів, «Логос», 2005. - с 210-215
5. Єременко В. Про науку і курс соціальної економіки // Економіка України. - 1996. -№ 5. - С.55-61.
6. Мировая экономика: введение во внешнеэкономическую деятельность: Учебное пособие для ВУЗов М. В. Елова, Е. К. Муравьев, С. М. Панферова и др., Под. ред. А. К. Шуркалина, Н. С. Цыпиной. - М. Логос, 2000. - 248с.
7. Основи економічної теорії: Підручник. - К.: Вища шк., 2001. Дзюбик С., Ривак О.
8. Социальная рыночная экономика. Хайнц Ламперт. Издательство «Дело». Москва 1994.
9. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. - 416 с